

Oud Rechterlijk Archief / Stads- of Landgericht Borculo
Minuten van civiele vonnissen 1627-1679 (Inventarisnummer 333)

Gelders Archief / Archiefblok: 0135

Index

[Voor nadere toelichting, zie de laatste twee pagina's in dit document.]

Anno1649	Bartelinck	Berent Veinck contra Joannes van Marhulsen, als gevolmachtigde van Jan Bartelinck	Inv.nr. 333-4
Anno1649	Bennekinck	Otto Meylingh contra Henrick Bennekinck	Inv.nr. 333-7
Anno1627	Boesse	Joachim Steven en Oessewolt van den Boesse contra Geerden en Wilhem Schencken, vrijheren zu Toutenberch	Inv.nr. 333-1
Anno1652	Breteler	Jan ten Broekhuijs contra Jan ten Breteler	Inv.nr. 333-13
Anno1650	Brethouwers	Geert Eijssinck contra Beerentjen Brethouwers wede. Jan Ridtmolle	Inv.nr. 333-9
Anno1652	Broekhuijs	Jan ten Broekhuijs contra Jan ten Breteler	Inv.nr. 333-13
Anno1650	Bronkhorst	Engelbert Huevell, als gevolmachtigde van den graaf van Limburg Bronkhorst contra Jan Roeterinck en Jan ten Paste	Inv.nr. 333-10
Anno1655	Caete	Tilman Sluijter en Gerhardt ten Caete, Provisoren te Neede contra Joachym Smidt	Inv.nr. 333-15
Anno1649	Christiaens	Jan Christiaens contra Winanda Pellens, wede. Rampers	Inv.nr. 333-6
Anno1679	Dercksen	Derck Dercksen en Vincent Silvolt contra Juffr. Elisabeth Silvolt	Inv.nr. 333-18
Anno1650	Eijssinck	Geert Eijssinck contra Beerentjen Brethouwers wede. Jan Ridtmolle	Inv.nr. 333-9
Anno1651	Elfferinck	Gerrit ter Linde als man van Geesken te Relleker, met wien gevoegd Tonnis te Relleker en Herman Elfferinck contra Willem Logemers	Inv.nr. 333-12
Anno1648	Hessels	Gerrit Hessels, als gevolmachtigde van Magdalena Schoettelers contra Jan Temminck	Inv.nr. 333-3
Anno1649	Hessels	Gerridt Hessels contra Toenis Kistemaecker	Inv.nr. 333-8
Anno1651	Hessels	Gerrit Hessels contra Toenis Kistemaker	Inv.nr. 333-11
Anno1655	Hessels	Mr. Gerrit Hessels contra Tonnis Tanckinck	Inv.nr. 333-17
Anno1650	Huevell	Engelbert Huevell, als gevolmachtigde van den graaf van Limburg Bronkhorst contra Jan Roeterinck en Jan ten Paste	Inv.nr. 333-10
Anno1649	Kistemaecker	Gerridt Hessels contra Toenis Kistemaecker	Inv.nr. 333-8
Anno1651	Kistemaker	Gerrit Hessels contra Toenis Kistemaker	Inv.nr. 333-11
Anno1651	Linde	Gerrit ter Linde als man van Geesken te Relleker, met wien gevoegd Tonnis te Relleker en Herman Elfferinck contra Willem Logemers	Inv.nr. 333-12
Anno1651	Logemers	Gerrit ter Linde als man van Geesken te Relleker, met wien gevoegd Tonnis te Relleker en Herman Elfferinck contra Willem Logemers	Inv.nr. 333-12
Anno1649	Marhulsen	Berent Veinck contra Joannes van Marhulsen, als gevolmachtigde van Jan Bartelinck	Inv.nr. 333-4
Anno1646	Martensen	Jan Stevens cum suis, als pachter van den impost der bieren te Eijbergen contra Arnt Martensen Poel	Inv.nr. 333-2
Anno1649	Meylingh	Otto Meylingh contra Henrick Bennekinck	Inv.nr. 333-7

Oud Rechterlijk Archief / Stads- of Landgericht Borculo
Minuten van civiele vonnissen 1627-1679 (Inventarisnummer 333)

Gelders Archief / Archiefblok: 0135

Index

Anno1650	Paste	Engelbert Huevell, als gevolmachtigde van den graaf van Limburg Bronkhorst contra Jan Roeterinck en Jan ten Paste	Inv.nr. 333-10
Anno1649	Pellens	Jan Christiaens contra Winanda Pellens, wede. Rampers	Inv.nr. 333-6
Anno1646	Poel	Jan Stevens cum suis, als pachter van den impost der bieren te Eijbergen contra Arnt Martensen Poel	Inv.nr. 333-2
Anno1649	Rampers	Jan Christiaens contra Winanda Pellens, wede. Rampers	Inv.nr. 333-6
Anno1651	Relleker	Gerrit ter Linde als man van Geesken te Relleker, met wien gevoegd Tonnis te Relleker en Herman Elfferinck contra Willem Logemers	Inv.nr. 333-12
Anno1650	Ridtmolle	Geert Eijssinck contra Beerentjen Brethouwers wede. Jan Ridtmolle	Inv.nr. 333-9
Anno1650	Roeterinck	Engelbert Huevell, als gevolmachtigde van den graaf van Limburg Bronkhorst contra Jan Roeterinck en Jan ten Paste	Inv.nr. 333-10
Anno1655	Roeters	Gerrit Roeters, voor Wien als gevolmachtigde Dr. H. van Trier contra Otto Wachen	Inv.nr. 333-16
Anno1627	Schencken	Joachim Steven en Oessewolt van den Boesse contra Geerden en Wilhem Schencken, vrijheren zu Toutenberch	Inv.nr. 333-1
Anno1648	Schoettelers	Gerrit Hessels, als gevolmachtigde van Magdalena Schoettelers contra Jan Temminck	Inv.nr. 333-3
Anno1679	Silvolt	Derck Dercksen en Vincent Silvolt contra Juffr. Elisabeth Silvolt	Inv.nr. 333-18
Anno1655	Sluijter	Tilman Sluijter en Gerhardt ten Caete, Provisoren te Neede contra Joachym Smidt	Inv.nr. 333-15
Anno1655	Smidt	Tilman Sluijter en Gerhardt ten Caete, Provisoren te Neede contra Joachym Smidt	Inv.nr. 333-15
Anno1646	Stevens	Jan Stevens cum suis, als pachter van den impost der bieren te Eijbergen contra Arnt Martensen Poel	Inv.nr. 333-2
Anno1655	Tanckinck	Mr. Gerrit Hessels contra Tonnis Tanckinck	Inv.nr. 333-17
Anno1648	Temminck	Gerrit Hessels, als gevolmachtigde van Magdalena Schoettelers contra Jan Temminck	Inv.nr. 333-3
Anno1649	Tiberinck	Jan Tiberinck en Jan ter Weme in cas van beslag contra Jan Trae	Inv.nr. 333-5
Anno1627	Toutenberch	Joachim Steven en Oessewolt van den Boesse contra Geerden en Wilhem Schencken, vrijheren zu Toutenberch	Inv.nr. 333-1
Anno1649	Trae	Jan Tiberinck en Jan ter Weme in cas van beslag contra Jan Trae	Inv.nr. 333-5
Anno1655	Trier	Gerrit Roeters, voor Wien als gevolmachtigde Dr. H. van Trier contra Otto Wachen	Inv.nr. 333-16
Anno1649	Veinck	Berent Veinck contra Joannes van Marhulsen, als gevolmachtigde van Jan Bartelinck	Inv.nr. 333-4
Anno1655	Wachen	Gerrit Roeters, voor Wien als gevolmachtigde Dr. H. van Trier contra Otto Wachen	Inv.nr. 333-16
Anno1654	Welburgh	Jan ter Welburgh contra Herman van Wullen	Inv.nr. 333-14

Oud Rechterlijk Archief / Stads- of Landgericht Borculo
Minuten van civiele vonnissen 1627-1679 (Inventarisnummer 333)

Gelders Archief / Archiefblok: 0135

Index

Anno1649	Weme	Jan Tiberinck en Jan ter Weme in cas van beslag contra Jan Trae	Inv.nr. 333-5
Anno1654	Wullen	Jan ter Welburgh contra Herman van Wullen	Inv.nr. 333-14

Nadere toelichting

De gegevens zijn ontleend aan de betreffende inventarislijst van het Gelders Archief te Arnhem en door mij verwerkt tot de omschreven index.

Inleiding tot de inventaris:
(Letterlijke tekst):

"De oud-rechterlijke archieven van Borculo bevatten de protocollen, registers en overige bescheiden der gerechten van stad en heerlijkheid. Gelijk zij thans in het depot van het Rijksarchief in Gelderland zijn opgenomen, vangen zij in de geregelde orde eerst in het tweede kwart der 17e eeuw aan, hoewel daamaast ook oudere stukken zijn bewaard gebleven, die evenwel nimmer tot de 16e eeuw reiken. De grens tussen oud- en nieuw rechterlijk archief is die der opheffing van de oude locale gerechten door de instelling der tribunaux de premiere instance na de inlijving bij Frankrijk en in overeenstemming hiermede zijn geen jongere stukken dan van het jaar 1811 aanwezig. De ongegrondheid van het verhaal, reeds door Staats Evers: "De voormalige steden van Gelderland", pag. 57 bestreden, als zou de Munsterse bisschop Christoffel Bernard van Galen bij zijn invallen in Borculo in de jaren 1665 en 1672 de archieven dier plaats naar Munster hebben doen vervoeren, wordt, wat het rechte rijk archief aangaat, door het bovenstaande voldoende weerlegd. Op 17 Mei 1672 werd de toenmalige secretaris -landschrijver Dr. Engelbert Hoevel toegestaan de "protocollen" buiten Borculo mits binnen de graafschap Zutphen tijdelijk in verzekerde bewaring te brengen en er is geen reden om aan te nemen, dat dit niet aldus geschied is. (Acte in het ordinair signaat van het landgericht d.d. 17 Mei 1672.) In de laatste jaren der 17de eeuw werd dit archief reeds geordend door de toenmalige secretaris -landschrijver Petrus Sybille, maar deze inventaris was vrij systeemloos en is bovendien later geheel verstoord.

Inderdaad hield zij doorgaans geen rekening met de verschillende attributiën der gerechten en onderscheidde zij niet tussen de verschillende gerechten; het was waarschijnlijk gewoonte om de losse stukken, behalve de dossiers der processen, dooreen van jaar tot jaar te bewaren.

Omstreeks het jaar 1733 werd door de secretaris -landschrijver G. Vatebender een nieuwe regeling getroffen. De meeste stukken, ouder dan die datum en de oudere protocollen werden uit de secretarie verwijderd en blijkbaar in een zeer ongeschikte plaats, naar vermeld een kamer in de kerk, opgeborgen (verslagen omtrent 's Rijks oude archieven 1884 pag. 20). Vandaar, dat men later opsomde: papieren, die zodanig vergaan waren, dat nog slechts gedeelten van regels zichtbaar waren en die zelfs niet konden lijden, dat men ze ter hand nam; andere, die zodanig door de wormen vernield waren, dat de inhoud onleesbaar was, terwijl de bladen van vele acten reeds hun verband verloren hadden (eenvoudige notitie in een rekenboekje bij de boedelpapieren).

Dit oude gedeelte van het archief werd in het jaar 1884 door de rijksarchivaris op de zolder van het toenmalige stadhuis in onbeschrijflijke toestand gevonden en door hem naar het depot te Arnhem overgebracht. (Verslagen omtrent 's Rijks oude archieven, *ibid*).

De archieven, die na 1733 werden gevormd, bleven met enkele oudere stukken ter secretarie bewaard, ingevolge besluit van de gouverneur der provincie van den 13en April 1817 No. 2865/7, 1e afdeling in dat jaar van 1 tot 4 Juli een inventaris werd opgemaakt. Eerst later zijn zij naar de arrondissementsrechtbank te Zutphen overgebracht, vanwaar zij, in het jaar 1888 door de rijksarchivaris in Gelderland zijn overgenomen. (Verslagen omtrent 's Rijks oude archieven 1888 pag. 80.)

In overeenstemming met de lotgevallen van beide gedeelten was ook de staat van conservatie verschillend. Het oudste gedeelte heeft zwaar van vocht en ongedierte geleden en de volgorde was tot op de enkele stukken volledig verstoord, maar bovendien waren ook fragmenten van vele stukken door het gehele archief verspreid. Naar schatting is van dit archief ruim de helft verloren gegaan.

De stukken van het nieuwere gedeelte hadden niets geleden en zijn in 1817 in aansluiting met de vroegere regeling tegen verder verval behoed.

In het jaar 1891 maakte de toenmalige rijksarchivaris een summier inventaris der delen en losse papieren van het nieuwere gedeelte, terwijl tevens omstreeks die tijd uit de oudere papieren zodanige gelicht werden, die betrekking hadden op het geslacht van der Feltz en aanverwante familiën. Deze laatste stukken zijn thans met aantekening hunner vindplaats weder in het organisch verband teruggebracht.

Nadere toelichting

De rechtspraak was te Borculo oudtijds in eerste aanleg over twee colleges verdeeld, het stadsgericht had competentie over de stad, het landgericht over de vier voorgedijen der heerlijkheid: Geesteren, Eibergen, Neede en Beltrum. Van vonnissen van het stadsgericht in civiele zaken ging men in appel bij het stadsappellationsgericht en daarna eerst bij het appellationsgericht van de graafschap Zutphen. Van het landgericht ging men aanstonds bij het laatste in hoger beroep.

Ook werden te Borculo nog een leenkamer die in leenzaken, en een hofgericht dat in zaken van hofhorige goederen rechtte, gevonden, wier archieven echter niet ter secretarie bewaard werden. De enkele stukken die hiervan in het depot te Arnhem worden aangetroffen zijn waarschijnlijk reeds van ouds door toeval tussen de andere geraakt.

Daar gelijk gezegd oudtijds een scheiding tussen de bescheiden van stadgericht en landgericht niet steeds sterk op de voorgrond trad en in criminele zaken en in de laatste helft der 18de eeuw ook in kleine civiele zaken en in wezenzaken in de registratie zelfs geheel verdween, scheen het rationeel het archief in de eerste plaats in een crimineel, een civiel, een vrijwillig en een huishoudelijk gedeelte te onderscheiden, en eerst binnen deze afdelingen de splitsing tussen stad- en landgericht tot haar recht te doen komen. Maar ook hier vormden de uiterst slechte conservatie en meer nog de onnauwkeurigheid der vroegere secretarissen een beletsel tot strenge doorvoering dezer onderscheiding. De tijdrovende arbeid die dit vorderde bleef in vele gevallen zonder gunstig gevolg, zodat alle reden aanwezig was om een nieuwe onderafdeling te vormen, die der stukken, wier plaats of bestemming niet meer of niet dan met grote moeite te bepalen was.

Het scheen onnodig de akten, uitgegaan van de gerechten die volgens de oude rechtsbedeling functioneerden, af te scheiden van die, welke afkomstig zijn van de gerechten, ingesteld na het jaar 1795, omdat de feitelijke toestand niet veranderde en de oude registers regelmatig vervolgd werden.

Vaak was het moeilijk de kladexemplaren der registers te scheiden van de netexemplaren. De secretarissen volgden niet allen dezelfde gedragslijn en netregisters werden soms niet vervaardigd indien het kladregister duidelijk genoeg scheen. Daarom zijn beide seriën, voor zover zij elkander aanvulden, tot een samengevoegd.

Ten slotte is het mij een aangename plicht mijn hartelijke dank te betuigen aan de rijksarchivaris in Gelderland Mr. A.C. Bondam, die mij niet alleen de gastvrijheid van het rijksarchief als volontair aanbod, maar op wiens voorlichting en hulp in raad en daad ik nimmer vergeefs een beroep deed, terwijl niet onvermeld mag blijven de bijstand die de volontair mejuffrouw L. Sormani mij de laatste weken verleende.

30 april 1913; J.P.W.A. Smit.

Rechtspraak in civiele zaken

Voor de rechtspraak in civiele zaken waren te Borculo twee gerechten: het stadsgericht en het landgericht. Bij het ordinaire stadsgericht werd de bank gespannen op het stadhuis en bekleed door twee of drie tijdelijke burgemeesters der stad als schepenen met de pen bijgestaan door de secretaris. Het ordinaire landgericht werd mede op het raadhuis gehouden; hier zat de rechter der heerlijkheid voor en oordeelden met hem twee of drie tijdelijke burgemeesters der stad als schepenen. Het landgericht had zijn landschrijver, steeds dezelfde persoon als de secretaris der stad. Ook in markezaken sprak het landgericht recht, maar, hiervoor geen commissie hebbende, slechts op verzoek van partijen en op haar risico (minuut van het ord. landgericht prot. d.d. 11 September 1671). Men onderscheidde nog een gerichtsoorde voor kleine zaken, waarbij over verschillen van dienstboden-lonen, reparaties van huurhuizen en dergelijke geoordeeld werd. De acten in deze zaken voor stad- of landgericht werden in één protokool dooreen geregistreerd."